

державу, місто і навчальний заклад, де вони проживають і навчаються.

Використані джерела

1. Річинський А. Проблеми української релігійної свідомості. – Тернопіль, 2002.
2. Річинський А. Проблеми української релігійної свідомості. – Володимир-Волинський, 1933.

Ю. ПАЄВСЬКИЙ (Червоноград)

АРСЕН РІЧИНСЬКИЙ БУВ МОЇМ ХРЕСНИМ БАТЬКОМ

Я людина дуже далека від питань релігієзнавства. Тому навіть не знаю, як перед такою солідною аудиторією тут виступати. Вийшло так в житті, що, як бачу, дуже відома людина, навіть я не знав те, що вона настільки відома, Арсен Річинський був моїм Хресним батьком. Родина Річинських і родина Паєвських (це – прізвище моїх батьків) багато літ, десь з 20-х роках минулого століття, були як одна сім'я, тобто були в дуже добрих стосунках між собою, наскільки в добрих, що наведу для засвідчення цього приклад. Батько мій, Денис Паєвський, жив на Волині як емігрант з Радянського Союзу: в 20-х роках м.ст. він втік на Захід, а потім вернувся в Польщу. По спеціальності він був, як кажуть нині, бізнесмен. Коли він зібрав стартовий капітал і хотів відкрити свою фірму, то ще не мав польського громадянства. Тому свою фірму він відкрив, зареєструвавши її на Річинського. Справа в тому, що в Польщі був якийсь часовий ценс, тобто стільки років треба було бути мешканцем цієї країни, щоб одержати право на відкриття своєї фірми.

Я Арсена Річинського фактично не пам'ятаю. Зрозуміло, що немовля не могло щось запам'ятати, а коли його заарештували більшовики, то мені тоді не було ще й чотирьох років. Але знаєте, навіть в трьохлітньому віці все ж щось таке залишається в пам'яті. Іноді це просто якісь туманні спомини. Наприклад, я пам'ятаю, що на день народження Річинський мені подарував шоколадного коня. Такого коня, як котеня маленьке. Той кінь був з гіркого шоколаду, не дуже може навіть і смачний, бо він був не з наповнювачами. Але на ньому була металева вуздечка. Знаєте, багато в сім'ї моїй з того, що було колись, не залишилось, а ось деякі дрібнички сімейні – мамині і батькові – та ще й кусочок тієї вуздечки залишилися. Ось він. Я вам показую. Ця вуздечка від іграшкового коника зберігалася у нас 50 років. Розумієте, тут не йшлося про цінність металу, з якого вона

виготовлена (а це – срібло), а малося на увазі насамперед те, що то є єдина річ, яка залишилася як пам'ятка про хресного батька.

Була ще друга річ. Був у мене хрестик, який мені при хрещенні Річинський подарував. Такий він круглий, зрізані рамена, дійсно золотий. Я його все дитинство носив, але коли в 1952 році, попав в руки КДБ, то разом з пістолетом, з гранатами, з автоматом, забрали й хрест. Більше я його не бачив.

Не боюсь того слова сказати, що родина Річинських належала до еліти нашої нації. І ви певно знаєте, є такий звичай, що завжди, коли сім'я вибирає хресного батька для своєї дитини, то вона його вибирає з того середовища, до якого сама належить. Так воно і є. При цьому я не хотів би, щоб ви мене неправильно зрозуміли, думаючи, що, при нагоді розмови про Річинського, я хочу засвітити сім'ю своїх батьків. Мені нема такої потреби. Я розумію, що Річинський дуже видатна особа, але про моїх батьків на Гуцульщині до цього часу багато більше є публікацій, ніж на Волині про Річинського. Але так вийшло. І це не дивно, бо ж окупанти всіх мастей і в різні часи прагнули в першу чергу обезглавити націю, знищивши її еліту.

І ось паралельні дві сім'ї - Паєвських і Річинських. По-перше, тільки прийшла совєтська влада, арештовують Річинського. Хотіли арештувати і мого батька, але, бачите, Річинські були більше теоретики, а мої батьки були більше практики. Якщо мій батько зумів ще у 20-му році, буквально голий, вибачте, перейти Збруч, а за 8 літ стати найбагатшим на Волині, то це засвідчує його здатність і вміння. Мій батько втік. Перейшовши Буг, він попав в німецький концтабір. Річинського забрали ж і він більше не повернувся. По-друге, через рік, весною 1940 року, був великий вивіз. Це був такий захід такий, коли вивозили небажаних осіб десь до Росії. Хто в момент того вивозу зник чи якось викрутився, то вже два тижні міг ходити свobodно, бо ешелони вже пішли. Так ось Річинських тоді вивезли, а мати взяла мене за руку (якраз і братик ще мав народитися) і втікла на Гуцульщину. За два дні перед тією кампанією нас тут вже не було, а там - ще не було. Ми так уникнули вивозу. Ми так три рази уникали. Але це вже інша справа.

Я знаю за Річинського тільки те, що мені розповідала про нього мати й батько, частково із розповідей про нього Ніни Павлівни, його дружини. Я з нею зустрічався два рази в 1992 році, маю навіть записані ті розмови на касеті. Але то чисто сімейні розмови, я не можу їх оприлюднювати. Але при тій нагоді я розпитував багато і за Арсена Васильовича. В книжці про Річинського сказано, що він один раз в Березі Картузькій сидів. Фактично він сидів там два рази. Перший раз його посадили туди в

1935 році. Не знаю, може це й не треба розповідати, але мені роз'яснила Ніна Павлівна, як та Береза Картузька для Річинського виглядала. Не було якогось спеціального суду, а просто - була постанова якогось там прокурора. На її основі людину садили на три місяці, але після трьох місяців могли знов продовжити ув'язнення ще на три, потім знов продовжити. Воно, видно, так і було. Я й з інших джерел про таке дізнався.

Так ось Річинського тоді посадили. Ніна Павлівна кинулась їздити тоді до воєводи Луцького. Там якийсь був пан Філіжинський, який мав якісь зв'язки з ними. І вона тоді все ж визволила Арсена Васильовича, хоч три місяці він відсидів. Кажуть, що там були жахливі умови. Річинський не був такий вже й худий мужик, але за три місяці він схуд в Березі Картузькій на 15 кг. Так Ніна Павлівна мені про нього розповідала.

Якби я знав, що колись мені прийдеться розповідати про Арсена Річинського, я б тоді більше у неї розпитав. Може й мати мені щось побільше розповіла б.

Зрештою із заслання він так і не повернувся. Дуже відмучилась без нього з двома дітьми Ніна Павлівна, але, дякувати Богу, дожила до 90 років. Мою ж маму розстріляли в 1945 році.

Ось такі долі нашої інтелігенції.

Не можу тут вам деталі якісь значимі і особливі з життя Річинського розповісти. Не знаю, на жаль, я їх. Але можу на основі моїх бесід впевнено ще додати. По-перше, він мав знайомих багатьох відомих людей. Так, як розповідала Ніна Павлівна, до них приїжджав Донцов. Вони були з ним знайомий особисто. Серед знайомих був також греко-католицький священник Кладочний, який було одержав дозвіл сповідати в'язнів Берези Картузької. Він майже рік там займався священничою діяльністю і рік жив на квартирі у Річинського. Він був фанатично відданий греко-католицизму. Пані Ніна розповідала, Річинський постійно сперечався з отцем. Погляди в Річинського були більше зорієнтовані на об'єднання, а той був фанатик з фанатиків. Багатьох знатних людей прізвища Ніна Павлівна називала. Я не всі їх пам'ятаю, але одне можу засвідчити - він мав дуже широке коло знайомств.

Ось і все, що я можу розповісти про мого хрещеного батька. Ним був Арсен Річинський.